

Suomen opinto-ohjaajat ry

opinto-ohjaaja

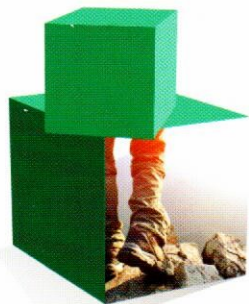
4/2019

**IAEVG-
KONFERENSSIN
KUULUMISIA**

**POHJOISMAISTA
OPINTO-OHJAAJUUTTA**

MINNAN KIPINÄ

ERILAISIA POLKUJA PITKIN AMMATTIIN

Rakenna oma reittisi tulevaisuuteen - askel kerrallaan, yhdessä eteenpäin

Katse korkealle ja horisontti laajaksi! Miten vastaamme Opetus- ja kulttuuriministeriön visioon 2030 osaamis- ja koulutustason nostamiseksi sekä jatkuvan, ajantasaisen oppimisen mahdollistamiseksi? Miten ohjaamme opiskelijoita yksilöllisille koulutus- ja urapoluille ja joustavoitamme siirtymiä ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun tai työelämään? Miten vahvistamme osaltamme sujuvia koulutusväyliä ja edistämme yhteistyötä kouluasteiden välillä?

EPPA – Erilaisia polkuja pitkin ammatiiin -hanke (1.12.2017 – 31.05.2020) tukee osaamisperusteisen koulutuksen kehittämistä sekä ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa Lapissa. Hanketta toteuttavat eri kouluasteiden yhteistyönä Lapin koulutuskeskus REDU, Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Eri kouluasteiden yhteistyönä kehitämme yksilöllisesti rakentuvia osaamisen hankkimisen polkuja erilaisissa oppimisympäristöissä samalla edistäen asiakaslähtöisiä ohjauksen toimintatapoja ammatillisen koulutuksen reformin hengessä ja sen mukaisesti. Tavoitteena on tehostaa ammatillisen koulutuksen läpäisyä, sujuvoittaa siirtymiä jatko-opintoihin tai työelämään sekä vahvistaa toiminnallista kumppanuutta eri kouluasteiden välillä.

Toiminnallinen kumppanuus eri kouluasteiden välillä on hanketoimijoiden tiivistä yhteistyötä – yhdessä tekemistä. Hanketoimijat ja asiantuntijat eri kouluasteilta suunnittelevat ja kehittävät yhdessä ammatillista perustutkintoa opiskelevien Lapin koulutuskeskus REDU:n opiskelijoiden osaamispolkuja sekä osaamisen hankkimisen prosesseja erilaisissa oppimisympäristöissä. Yhteisen suunnittelun ja kehittämisen

teemoina ovat esimerkiksi osaamisen hankkimisen henkilökohtaisuus ja tulevaisuusorientaatio, opiskelijoiden yksilölliset tarpeet huomioi-

Työskentelyä korkeakoulutuksen polulla.

va ohjaus, OPS-työskentely, tutkintojen viitekehys sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt. Yhteisiä kohtaamisen paikkoja ovat mm. erilaiset asiantuntijaryhmät, joissa suunnittelemme ja toteutamme yhteistyössä opiskelijan poluttamista, eri kouluasteiden yhteistyön ja toiminnan erilaisia muotoja, asiakaslähtöisen ohjauksen ja tiedottamisen käytänteitä sekä hankkeen aikana toteutettavaa ohjaushenkilöstön täydennyskoulutusta.

Henkilökohtaista ohjausta osaamisen hankkimisen poluilla

Vuoden 2018 aikana olemme suunnitelleet ja kehittäneet EPPA-hankkeessa eri kouluasteiden yhteistyönä yksilöllisiä osaamisen hankkimisen polkuja kuudessa erilaisessa oppimisympäristössä. Poluttamisen pilottiopiskelijat ovat Lapin koulutuskeskus REDU:n ammatillisen perustutkinnon opiskelijoita. Osaamisen hankkimisen polut on toteutettu osana opiskelijan henkilökohtaista osaamisen kehittämisen suunnitelmaa (HOKS) - tavoitteena on ollut sujuva osaamisen hankkiminen opiskelijan itse valitsemallaan polulla.

Pilotoinnin aikana olemme yhdistäneet henkilökohtaisen osaamisen kehittä-

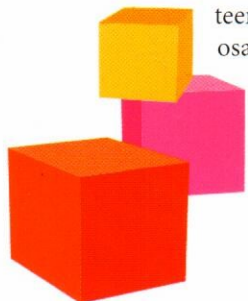
missuunnitelman (HOKS) ja uraohjauksen (Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp) asiakaslähtöisen ohjauksen lähtökohdaksi (OPO 2). Tulevaisuusohjaus ja sen menetelmät on yhdistetty vahvistamaan ohjausprosessia. Tavoitteena on ollut kokonaisvaltaisempi ohjauksen prosessi, joka huomioi opiskelijoiden yksilölliset tarpeet ja resurssit, antaa opiskelijoille lisää tietoa erilaisista osaamisen hankkimisen mahdollisuuksista ja kehittää heidän valmiuksiaan tehdä omaa itseään koskevia valintoja ja päätöksiä. HOKS- ja uraohjausprosessissa opiskelijoita on ohjattu katsomaan pitemmälle tulevaisuuteen sekä kartoittamaan henkilökohtaisia vahvuuksiaan ja tulevaisuuden unelmiaan, mahdollisia urapolkujaan – vievät ne sitten kohti yrittäjyyttä tai esimerkiksi kohti korkeakouluopintoja.

Pilotoinnin yhteydessä on nostettu esille eri oppimisympäristöistä nousevia ohjauksen erityispiirteitä. Asiakaslähtöiselle ohjaukselle on hahmoteltu tavoitetila ja konkreettisia ohjauksen toimenpiteitä sekä määritetty ohjausprosessin kannalta merkittäviä tapahtumia, ohjaukseen osallistuvien prosessin omistajuutta HOKS- ja uraohjausprosessin eri vaiheissa.

Pilotoinnista opitut kokemukset ovat myös ohjanneet hankkeen täydennyskoulutuksen sisältöjen rakentamista. Eri kouluasteiden oppimisympäristökohtaiset asiantuntijaryhmät ovat täydentäneet täydennyskoulutuksen opintokokonaisuuksien lopulliset sisällöt.

EPPA -hankkeen pilottipolkuja on kuljettu seuraavissa oppimisympäristöissä:

1. Ohjattu työpaja – Yhdessä eteenpäin
2. Digi ja Digiohjaus – Tulevaisuus diginä -parasta ikinä
3. Työpaikat – Opi tekemällä, kokemalla ja oivaltamalla
4. Kansainväliset oppimisympäristöt – The World Is One Step Away
5. Matkalla yrittäjäksi - Haaveissa yrittäjyys? – Hankit valmiuksia yritystoimintaan
6. Korkeakoulutus – Nopeammin, Pitemmälle, Korkeammalle.

Ohjaus eri oppimisympäristöissä – opiskelijan ohjauksen uudistaminen täydennyskoulutuksella

Olemme EPPA-hankkeessa toteuttamassa yliopistotasosta Ohjaus erilaisissa oppimisympäristöissä 15 op -täydennyskoulutusta, joka on suunnattu ammatillisen koulutuksen opettajille ja muulle ohjaushenkilöstölle. Täydennyskoulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa ovat olleet mukana eri kouluasteiden asiantuntijoista koostuvat asiantuntijaryhmät. Koulutuksen järjestää Lapin yliopiston Koulutus- ja kehittämisspalvelut.

Täydennyskoulutuksen tavoitteena on kehittää opettajien ja muun ohjaushenkilöstön ohjausvalmiuksia ja pedagogisia taitoja ohjata opiskelijoita erilaisissa oppimisympäristöissä, huomioiden mm. digitaalisuuden, työpaikkojen, kansainvälisten oppimisympäristöjen sekä korkeakoulutuksen tuomat mahdollisuudet. Lisäksi koulutuksessa perehdytään opiskelijan aiemman osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, mikä osaltaan nopeuttaa asiakaslähtöisesti opiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin tai työelämään. Yhtenä tärkeänä täydennyskoulutuksen lähtökohdanna on tulevaisuusohjauksen näkökulma. Muita tärkeitä koulutuksen teemoja ovat valmiuksien lisääminen opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) tekemiseen sekä yhteistyöhön eri nivelseissa eri kouluasteiden ja työelämän kesken.

Täydennyskoulutus käynnistyi syyskuussa 2019 opettajuuden muutosta käsittelevällä koulutuksen orientaatiojaksolla, jonka jälkeen osallistujat perehtyivät HOKS:in tekemisen merkitykseen. Tulevaisuusajatteluun perehdyimme Future Campin erilaisilla tehtäväpisteillä, joissa osallistujat saivat kokeilla erilaisia tulevaisuusajatteluun ohjaavia työkaluja käytännössä. Jatkossa tulemme perehtymään eri oppimisympäristöjen ohjauksen erityispiirteisiin valinnaisilla oppimisympäristökohtaisilla opintojaksoilla sekä syvennämme ohjausosaamista eri teemoista webinaareissa. Webinaarien teemoja tulevat olemaan esimerkiksi ryhmäytymisen merkitys, flipped learning

ja työelämäorientoitunut projektiopiminen. Koko täydennyskoulutuskokonaisuuden suorittavat tekevät myös kehittämistehtävän, joka on käytännönläheinen, mutta teoriaa ja tutkimusta hyödyntävä ohjausosaamisen kehittämiskokonaisuus. Kehittämistehtävässä luodaan omia tai kotiorganisaation ohjauksen toimintatapoja tai työkaluja.

Täydennyskoulutus elää pilotointivaihettaan, joten olemme tarjonneet osallistujille mahdollisuuden räätälöidä omat opintonsa – täydennyskoulutuksen voi suorittaa myös osina. Lisäksi ohjausosaamista syventävät webinaarit ovat tarjolla avoimesti kaikille ohjauksen teemoista kiinnostuneille. Tähän mennessä järjestettyjen opintojaksojen palaute on ollut hyvin positiivinen – ohjauksen eri aihealueet on nähty tärkeiksi ja ajankohtaisiksi. Koulutuksella näyttää olevan selkeä tarve.

Yhteistoiminnallisuus ja sujuvat siirtymät Korkeakoulutus-polulla

Koulutus ja tutkimus 2030 -vision yksi keskeinen korkeakoululle asetettu kehittämialue on toisen asteen kanssa tehtävä yhteistyö joustavien opintopolkujen rakentamiseksi ja koulutus- ja osaamistason nostamiseksi (OKM 2019). Nivelvaiheyhteistyö ja sen aikainen ohjaus, asiakaslähtöinen rakenteiden vakiinnuttaminen ja systemaattinen vuoropuhelu ja tiedonkulku organisaation eri tasoilla sekä eri kouluasteiden yhteistyön näkyväksi tekeminen, yhteiset kohtaamispaikat ja yhteistyöryhmät ovat kaikki tekijöitä, jotka edesauttavat

tavat opiskelijan sujuvaa etenemistä polullaan ja vahvistavat toiminnallista kumppanuutta koulutusorganisaatioiden välillä.

EPPA-hankkeessa yhtenä tavoitteenamme on vahvistaa eri kouluasteiden toiminnallista yhteistyötä ja kumppanuutta. Kansalliseen tutkintojen viitekehykseen pohjautuen olemme perehtyneet malleihin tunnistaa korkeakouluopintoihin toisen asteen opinnoissa hankittua osaamista. Perehtymisen tuloksena tuotamme selvityksen, jota tulemme hyödyntämään mm. täydennyskoulutuksen suunnittelussa. Lisäksi kehitämme väyläopintoja ja ohjausyhteistyötä, jolloin tavoitteenamme on tuoda näkyväksi jo olemassa olevia hyviä käytänteitä sekä kehittää uusia toimintatapoja osaamispolkujen sujuvoittamiseksi eri oppimisympäristöissä.

Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto ovat osallistuneet hankkeen aikana erityisesti Korkeakoulutus-polun suunnitteluun ja opiskelijapilotointiin yhteistyössä Lapin koulutuskeskus REDU:n kanssa. Vuodesta 2017 Lapin AMK:ssa on ollut tarjolla Lapin koulutuskeskus REDU:n, Lappian ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille maksuttomia 30 opintopisteen eri koulutusten väyläopintopaketteja avoimina ammattikorkeakouluopintoina. Väyläopinnoista on nyt muutaman vuoden kokemus ja opiskelijoilta on kerätty palautetta jatkokehittämistä varten.

Future Camp -leirin toimintapisteitä.

Erilaisia polkuja pitkin ammattiin –eri oppimisympäristöjen polkuesitteet.

EPPA -hankkeen aikaiset pilottiopiskelijoiden poluttamiset ovat olleet oiva mahdollisuus edelleen kehittää olemassa olevia käytäntöjä. Väyläopintojen saavutettavuuden parantamiseksi väyläopintojen pedagogisia toteutustapoja tullaan laajentamaan ja verkkopainotteisuutta lisäämään. Väyläopintojen kokonaisuuksia tarkastellaan uudelleen myös OPS uudistusten myötä. Hankkeen pilottiopiskelijoilla on ollut mahdollisuus sisällyttää jatko-opintovalmiuksia vahvistavaa osaamista ja korkeakouluopintoja osaksi ammatillista perustutkintoa esimerkiksi väyläopintojen ja muiden avointen korkeakouluopintojen kautta. Akateemiset opiskelutaidot 3 op on esimerkki hyvästä yliopisto-opiskeluvalmiuksia edistävästä opintojaksosta.

Hankkeen aikana eri kouluasteiden yhteistyössä suuressa roolissa on ollut myös opiskelijoiden ohjaus. Siirtymien sujuvoittamiseksi ohjausprosessien tulee olla selkeitä ja mallinnettuja. On tärkeää määritellä mm. ohjauksen sisällöt, vaiheet ja ohjaustoimijoiden vastuut. EPPA -hankkeessa olemme mallintaneet ohjausyhteistyötä ja kirjoittaneet auki vastuita, vaiheita sekä aikataulutusta. Eri kouluasteiden ohjaustoiminnan yhteistyössä ja keskeisinä periaatteina ovat nousseet esiin mm. opiskelijoiden rohkaisu tekemään henkilökohtaisia valintoja, opiskeluvalmiuksien tukeminen, riittävä ja oikea-aikainen tieto eri koulutusvaihtoehdoista ja poluista

erilaisissa oppimisympäristöissä, aidot tutustumisen ja kohtaamisen paikat, yhteistyön vuosikello ja yhteistyöryhmät.

Kehittämistyö jatkuu - tavoitteena toimivat käytännöt

Tavoitteenamme on luoda eri kouluasteiden toimijoille yhteistyön toimintatapoja, jotka mahdollistavat opiskelijälähtöisesti opiskelijalle mahdollisimman sujuvan reitin tulevaisuuteen. Tähän mennessä hankkeessa on pilotoitu osaamisen hankkimisen ja ohjauksen polkuja kuudessa erilaisessa oppimisympäristössä, ohjausosaamisen täydennyskoulutus on käynnissä sekä oikea-aikaisen ohjauksen ja muun toiminnallisen yhteistyön mallinnus on työn alla. Kehittämistyö jatkuu saatujen palautteiden ja kokemusten pohjalta.

Lopputuotoksena julkaisemme hankkeen aikana hyväksi havaituista käytännöistä, poluista eri oppimisympäristöissä ja niissä toteutuvasta ohjauksesta verkkoportaalin (www.redu.fi/eppa), ohjauksen oppaan sekä ohjaustyön tueksi materiaalia ja menetelmäkortit. Eri kouluasteilta tulevien hanketoimijoiden verkostot, yhteistyö ja toiminnallinen kumppanuus koulutusorganisaatioiden välillä on jo nyt vahvistunut. Toivommekin, että yhteistyön muodot vahvistuvat entisestään ja hankkeen aikana kehittämämme toimivat käytännöt jäävät elämään ja vahvistavat ohjauksen saumatonta yhteistyötä opis-

kelijan HOKS- ja uraohjausprosessin nivelvaiheissa. Toivottavasti hankkeen tuloksista on hyötyä myös organisaatioiden ulkopuolisille toimijoille heidän kehittäessään omaa toimintaansa.

Jonna Löf, Päivi Holopainen ja Ritva Vartiainen

Lähteet:

OKM 2019. Katse korkealle ja horisontti laajaksi. Näkökulmia ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:26.

OPO 2. Opinto-ohjaajan käsikirja. Toim. Pirttijärvi, J., Kasurinen, H., Kettunen, J., Merimaa, E., Vuorinen, R. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2018:1.

Lisätietoa hankkeesta ja hankehenkilöstön yhteystiedot löydät www.redu.fi/eppa

